

CONTRIBUȚIA PROF. DR. IOAN GRINȚESCU (1874–1963) LA
VALORIFICAREA RESURSELOR NATURALE VEGETALE CU
IMPLICAREA ACESTORA ÎN DEZVOLTAREA ECONOMIEI
NAȚIONALE

TR. I. ȘTEFUREAC

Între precursorii noștri botaniști de renume mondial, o contribuție de seamă la evoluția disciplinelor de biologie vegetală în țara noastră a adus-o cu prestigiu savantul biolog român înaintaș prof. dr. Ioan Grințescu. Avind o pregătire complexă în științele naturii și o formație temeinică, cu un orizont larg biologic, prof. I. Grințescu a contribuit prestigios la progresul și afirmarea botanicii românești la începuturile ei.

În îndelungata sa activitate științifică de 63 ani (1900–1963) putem afirma că nu a rămas un grup mai mare de plante (criptogame și fanerogame) care să nu fi intrat — sub aspect teoretic și practic — aplicativ în unele aspecte esențiale în preocupările sale asidue privind variatele discipline de biologie vegetală, ca și a științelor naturii în general.

În activitatea sa creatoare putem remarca faptul că, dacă în primă etapă aparține fiziologiei pe bază de morfologie și anatomie, analizând raportul de interdependență dintre structură și funcție, în cea de a doua etapă, de mai lungă durată, se dedică studiilor de floristică, sistematică, geobotanică și fitogeografie.

De subliniat este faptul că, în ambele etape ale studiilor sale, se remarcă cu prestanță preocupările lui substanțiale cu un vădit caracter practic aplicativ de implicații în valorificarea resurselor naturale din flora și vegetația spontană și cultivată din țară, contribuind prin aceasta la dezvoltarea economiei naționale.

De tânăr, I. Grințescu manifesta o vădită predilecție pentru științele naturii. Lipsindu-i condițiile materiale, își câștigă de la un timp singur existența. Intră (1890) ca elev practicant la Farmacia Lascăr Vorel din Piatra, unde se inițiază în profesia de farmacist, explorând totodată flora din apropiere, singur și împreună cu fratule Gh. Grințescu, unele colecții de plante ale acestora fiind trimise prof. dr. D. Grecescu și incluse în „Conspectul florei României” a acestuia.

După un stagiu de 4 ani de practică, I. Grințescu își susține cu succes (1894) examenul de asistent la Farmacia Vorel și se înscrie apoi la Școala superioară de Farmacie care funcționa, pe atunci, ca o secție pe lângă Facultatea

de medicină din București. Urmează cursurile primului an, avându-l între alții, ca profesor pe dr. D. Grecescu și îl atrage cursul său de botanică medicală. Învățământul farmaceutic din România, fiind pe atunci în curs de organizare, I. Grințescu se decide, alături de alți studenți români, de a continua studiile în străinătate. Ajutat de un membru al familiei sale, pleacă (1896) în Elveția la Geneva. Aici urmează cursurile Facultății de Științe și obține (1898) diploma de farmacist, cu dreptul de liberă practică în cuprinsul cantonului și a Republicii Geneva, activând în acest centru cultural timp de 16 ani (1896-1911). De menționat că I. Grințescu ca student, a fost un timp președinte al Societății studenților români „România“, de la Universitatea din Geneva.

Atras de botanică, I. Grințescu se înscrie și la Facultatea de Științe naturale a Universității Geneva și obține (1900) licența în științele fizico-chimice și naturale, iar doctoratul, în științele naturale, îl susține în anul 1902 cu lucrarea mult apreciată asupra morfologiei și fiziologiei algei verzi *Scenedesmus arutus*. În acest timp, prof. R. Chodat, director al Institutului botanic din Geneva, îi asigură, apreciindu-i meritele, un post de asistent, avansând apoi docent și predând cursuri, atât la Institutul de botanică, cât și la Facultatea de Științe a aceleiași universități (1897-1911). Împreună cu prof. său R. Chodat prezintă, la primul Congres internațional de botanică (Paris, 1900) comunicarea privind metodele de cultură ale algelor verzi.

Întors în țară (1911), I. Grințescu, informat din partea dr. Gr. Antipa, prin I. Popa Burcă și consultându-se cu colegul său din tinerețe de la Geneva, T. Arghezi, ia hotărârea de a se prezenta la concursul pentru ocuparea postului de prof. de științele naturale (botanică, geologie și mineralogie) la Școala superioară de agricultură de la Herestrău din București, pe care îl ocupă și funcționează între anii 1911-1919.

După primul război mondial este solicitat și numit, prin adresa Consiliului Dirigent al Transilvaniei, profesor de anatomie și fiziologie vegetală și totodată director al Institutului de Botanică generală a Facultății de Științe a Universității Daco-romane din Cluj (1919-1936). De remarcat faptul că în aceeași specialitate funcționează (1923-1936) și la Academia de Agricultură din același centru universitar. În urma pensionării, profesorului Em. C. Teodorescu, I. Grințescu este chemat (1936) la Catedra de Fiziologie vegetală a Facultății de Științe Naturale din București, la care funcționează pînă la pensionare (1939). În ultimul an a suplinit și Catedra de Botanică sistematică din București, ca și funcția de director al Grădinii Botanice de la Cotroceni.

Activitatea științifică a prof. I. Grințescu în botanică aplicată se desprinde concludent, atât în formația sa profesională, cât și în funcțiile pe care le-a ocupat în instituțiile de învățămînt și de cercetare la care a fost încadrat, inclusiv din publicațiile sale valoroase de acest gen. De menționat, totodată, faptul că I. Grințescu a ocupat la Geneva (1905-1911) funcția de director tehnic al Laboratorului Societății Farmaciștilor Cooperatiște din Geneva, cooptat fiind membru al Societății Helvetice de Științe Naturale din Berna, iar în țară a funcționat (1913-1921) ca subinspector al Regiei Monopolului Statului cu delegația de a conduce Laboratorul de cercetare pentru combaterea maladiilor tutunului (de la Belvedere) din București. Între 1937-1946 a activat ca membru al Societății de Horticultură din București.

Prof. I. Grințescu a făcut totodată parte din Comitetul de consultare de pe lângă Direcțiunea Statisticii Agricole și a publicațiilor pentru științele naturii, împreună cu Tr. Săvulescu, N. Iacobescu, C. Popescu ș.a.

Primește apoi însărcinarea din partea Secției a IV-a de Biologie, a Academiei R.P. Române de a face parte din Comitetul de redacție al lucrării *Flora R.P.R.*, începînd cu volumul VIII, o dată cu subsemnatul. Pentru contribuția sa republicană valoroasă la această operă botanică, i s-a acordat (1962) din partea Academiei R.P.R. premiul „Gh. Lazăr”.

Ca militar, avînd gradul de căpitan farmacist, participă la campania din Bulgaria (1913), la cea din Moldova (1916 - 1917), avînd în această specialitate misiunea de a răspunde de procurarea, recepționarea și trimiterea în țară a produselor farmaceutice din străinătate (Anglia, Rusia, Finlanda, Suedia, Norvegia, Franța, Italia ș.a.) necesare armatei române, avansat fiind apoi maior și colonel în rezervă.

Datorită formației sale, a funcțiilor pe care le-a ocupat cu prestanță în viața civilă și militară, ca și a întregii sale activități prodigioase, vom încerca în cele ce urmează de a releva contribuția sa deosebită de meritorie în variantele domeniului de practică botanică, domeniu de care s-a preocupat în tot timpul în care a creat, deschizînd largi perspective în viitor.

Pentru a ilustra contribuția sa în diverse domenii de practică botanică vom enumera diferite grupe botanice în care și-a dus activitatea de cercetare :

În *Algologie* s-a preocupat de stabilirea unor culturi pure pentru dezvoltarea algelor verzi, de aspecte morfologice și fiziologice ale unor specii de *Scenedesmus*, *Chlorella*, *Microthamnion*, *Stichococcus*, precum și de influența unor microelemente asupra dezvoltării unor alge verzi.

În *Micologie* s-a ocupat de ciupercile : *Alternaria*, *Fusarium*, *Microspora quercina*, *Coniothyrium funkeli*. De asemenea, a studiat micorizele la *Orchidaceae*, precum și unele macromicete toxice și comestibile.

În *Lichenologie* și *Briologie* s-a preocupat de unele aspecte ale vegetației din zona jneapănului din M-ții Ceahlău, bogate în licheni și mușchi.

În *Fanerogame* s-a axat pe cercetarea atât a plantelor spontane, cît și a celor de cultură, importante pentru economia națională, cum ar fi : specii și varietăți de tutun (*Nicotiana*) cultivate în România, structuri anormale ale tulpinii unor dicotiledonate ; lăricele în Carpații României ; genurile *Partheniycsus*, *Calystegia*, *Lavandula*, *Juncus*. S-a ocupat și de valorificarea plantelor medicinale în România. Un merit deosebit este și faptul că a revizionat din punct de vedere taxonomic volumele din *Ampelografia R.P. Română*. De asemenea, a fost colaborator la dicționarul francez-român pentru terminologia botanică, zoologică și fiziologică.

Pe lângă preocupările sale în domeniul fiziologiei vegetale, morfologiei, anatomiei, teratologiei etc. s-a ocupat și de studiul florei și vegetației din Ceahlău și Dobrogea. Menționăm că este participant la elaborarea *Florei R.P.R. R.S.R.*, prelucrînd numeroase unități sistematice, ocupîndu-se în mod special de plante de interes agricol, horticol, floricol, melifere, medicinale, industriale, aliamentare, toate importante din punct de vedere economic, din familiile : *Cannabaceae*, *Polygonaceae*, *Begoniaceae*, *Papilionaceae*, *Onagraceae*, *Tropaeolaceae*, *Vitaceae*, *Cornaceae*, *Umbelliferae*, *Convolvulaceae*, *Borraginaceae*, *Scrophulariaceae*, *Labiatae*.

În activitatea sa de popularizare a științelor naturii și mai ales în biologia vegetală, insistă, de asemenea, la unele subiecte asupra valorificării resurselor vegetale pentru om și economia națională ; astfel, aspecte privind biologia florilor – problema polenizării ; despre ciuperci și valoarea lor nutritivă în alimentație, plante medicinale, stejarii bătrîni din Beica (jud. Mureș) și protecția monumentelor naturii, datina viscului la români, note asupra vegetației din R.S.R. ș.a.

Activitatea sa didactică este concretizată în elaborarea mai multor cursuri universitare, ținute la Universitatea din Geneva : dintre care menționăm (nepublicate) curs asupra morfologiei și biologiei algelor verzi (1901—1905) ; iar în țară — curs de fitopatologie predat studenților din Facultatea de Științe naturale și de la Academia de agricultură din Cluj, ca și diferite capitole de fiziologie vegetală, ca : nutriția minerală a plantelor ; curs privind schimbul de materie dintre plantă și mediul exterior (Cluj).

Dintre toate, însă este de remarcat în mod deosebit editarea cursului său de Botanică generală (fasc. I—XVII) cu 836 pag. și 1 030 de figuri, editat în fascicule la Universitatea din Cluj (1928—1934) în prima sa ediție distinsă de Academia Română (1934) cu premiul „Gh. Lazăr“, care a contribuit substanțial la formarea a numeroase promoții de studenți ai facultăților cu profil biologic, teoretic și practic. Din cea de a doua ediție apare numai fascicula de „Citologie și Histologie“ (București, 1948).

De remarcat în mod deosebit este faptul că I. Grințescu a depus tot efortul, până în ultimele clipe ale vieții, de a fi lucrat intens cu toată competența sa la revizuirea, cu discernământ și experiență, de completare și actualizare a întregului text pentru editarea celei de a doua ediții complete la a cărei publicare a nădăjduit tot timpul.

A trecut un timp îndelungat, ca abia în ultima vreme un colectiv de cadre didactice și de cercetare din București, Cluj-Napoca și Iași să ia inițiativă fericită de a publica ediția a doua actualizată, păstrind în general planul inițial al lucrării din ediția I, cu titlul *Botanica* (1895) cu numele prof. I. Grințescu, sub coordonarea conf. univ. dr. M. Andrei și lector dr. N. Rădulescu-Mitroiu, cu un colectiv format din : dr. M. Andrei, dr. A. Fabian, dr. El. Petria, dr. N. Rădulescu-Mitroiu, dr. V. Soran, dr. G. Șerbănescu-Jitariu, dr. E. Teodoreanu, dr. C. Toma.

S-a realizat astfel, după 22 de ani, cu mult după stingerea din viață a profesorului I. Grințescu, acest deziderat lăsat testamentar în sufletele generațiilor de botaniști din țara noastră. Această realizare deosebit de binevenită care cinstește din plin meritele și memoria de neuitat a unui distins înaintat botanist român se va statornici prin apariția din timp în timp, a noi ediții mereu actualizate și includerea a noi discipline de biologie vegetală a acestui manual, care pentru științele biologice teoretice și aplicative constituie sursa informațională de bază în formarea de noi biologi români.

În ce privește contribuția sa în vederea valorificării raționale a resurselor vegetale, au la bază formația sa științifică temeinică în biologie, farmacie, fizico-chimice, microbiologie, fitopatologie, parazitologie, agricultură, silvicultură, hidrobiologie ș.a. ca și funcțiile și instituțiile în care și-a desfășurat activitatea sa pilduitoare, contribuind substanțial la dezvoltarea economiei naționale și aceasta încă de la începutul veacului nostru. El a intuit prin înfăptuirile sale de pionierat integrarea dintre învățământ-cercetare — și producție și este un precursor al acestei trinități de toată actualitatea spre progresul social, cultural, și economic al patriei noastre.